

УДК 371:(480)

DOI: [https://doi.org/10.35387/od.1\(17\).2020.131-140](https://doi.org/10.35387/od.1(17).2020.131-140)

Котун Кирил Васильович – кандидат педагогічних наук, докторант Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Стязюна НАПН України

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-3661-6689>

E-mail smartk@ukr.net

НАУКОВІ ПІДХОДИ В ОСВІТІ ДОРΟΣЛИХ ФІНЛЯНДІЇ

Анотація. Автором оглядової статті обґрунтовано фінські наукові підходи у освіті дорослих Фінляндії, а саме: соціокультурний підхід; ресурсно-професійний підхід; неперервно-аналітичний підхід; законодавчо-базований підхід; компетентнісно-базований підхід; сертифіковано-орієнтований підхід; етнонаціональний підхід; інноваційний підхід, ліберально-громадянський підхід. Зазначено, що у глобальному контексті освіта дорослих має бути покращена дієвими ресурсами, а перешкоди на шляху її розвитку необхідно долати із урахуванням тенденцій розвитку освіти у XXI столітті. Підкреслено, що значні відмінності існують в реалізації завдань освіти дорослих та її структурі в усьому світі. Незважаючи на ці відмінності, галузь освіти дорослих постійно була об'єктом політичних дебатів. Доведено, що фінські стратегічні цілі на національному рівні передбачають подальшу розбудову освіти дорослих на основі сприяння навчанню різних категорій дорослого населення, забезпечення соціально згуртованого суспільства, а також збереження національної культурної спадщини. Зазначено, що для досягнення максимальної присутності освітнім організаціям все частіше потрібно упроваджувати стандарти і нові системи моніторингу та оцінювання. Навчання й розвиток різних категорій дорослого населення не є винятком, оскільки також мають трансформувати організацію практичного навчання та підвищення його продуктивності, що залежать від перетворень у сфері освітніх стратегій і практик.

Акцентовано увагу на тому, що фінські представники освіти вважають, що неперервне професійне навчання дорослих і розвиток освіти дорослих зумовлюють необхідність переструктуризації одночасно на індивідуальному, організаційному рівнях та на рівні робочих колективів. Крім того, існує потреба побудувати взаємозв'язки між цими рівнями, використовуючи різні підходи.

Ключові слова: наукові підходи, освіта дорослих, неперервна освіта, вчителі, розвиток, Фінляндія.

Kotun Kyril – PhD in Education, Doctoral Student at Ivan Ziazuni Institute of Pedagogical and Adult Education NAES of Ukraine
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-3661-6689>
E-mail smark@ukr.net

SCIENTIFIC APPROACHES IN ADULT EDUCATION IN FINLAND

Abstract. *In addition, there is a need to build cooperation between these levels using different approaches. In the article the author substantiates the adult education scientific approaches in Finland, namely: socio-cultural approach; resource-professional approach; lifelong-analytical approach; legislative-based approach; competency-based approach; certified-oriented approach; ethno-national approach; innovative approach, liberal-civic approach. In the global consensus, adult education must be improved by effective resources, and obstacles to its development must be addressed immediately, as this is a requirement of the 21st century. Significant fluctuations exist in the implementation of tasks of adult education and its structure around the world. Despite these differences, the field of adult education has always been the subject of political debate. Finland's strategic goals at the national level include further development of adult education, providing assistance in the work of various categories of the adult population, ensuring a socially cohesive society, as well as maintaining the national cultural heritage. To achieve maximum profitability, educational organizations are increasingly required to introduce standards and new monitoring and evaluation systems. Training and development of different categories of adult population is no exception, as it should also transform the organization of practical training and increase its productivity, which are under the pressure of flexibility in transforming educational strategies and practices. Finnish educators believe that the lifelong professional training of adults, and the development of adult education, requires restructuring at both the individual, organizational levels, and in the workforce.*

Key words: *scientific approaches, adult education, lifelong education, teachers, development, Finland.*

Постановка проблеми, її актуальність. На глобальному рівні розвиток освіти дорослих і зміна усталених освітніх програм для дорослих є досить повільним і складним процесом. У світі набуває поширення тенденція прийняття неоліберальних економічних стратегій і принципів нового громадського менеджменту, а у зв'язку із закликами до глобальних реформ освіта дорослих стає все більш уразливою щодо економічних та управлінських утисків. Це призвело до збільшення глобальної конкуренції, ринкових реформ і реструктуризації освітніх програм. Саме тому фінські освітні організації змушені були прийняти нові стратегічно-орієнтовані та осучаснені управлінські моделі щодо розвитку системи освіти, зокрема освіти дорослих. Необхідно підкреслити, що сьогодні, наприклад, у Скандинавських країнах розгортається активна дискусія щодо найбільш раціональних шляхів розвитку не лише освіти дорослих загалом, а й

системи підготовки й розвитку компетентнісного потенціалу педагогічного персоналу для роботи з дорослими. Йдеться як про теоретико-методологічний, законодавчий, так і технологічний рівні такої підготовки.

У глобальному контексті ринкової конкуренції дорослі тепер мають брати участь у неперервному професійному навчанні, щоб змінити свої методи роботи і переглянути свою професійну ідентичність, особливо увага прикута до професійного розвитку фінських педагогів. Хоча загальна картина проблем у розвитку освіти дорослих сформувалася, ми як і раніше мало знаємо про професійне навчання дорослих і як це переплітається з їхньою професійною ідентичністю. Крім того, дуже мало відомо про те, як ці аспекти будуть забезпечені ресурсами і вимушеною організацією практики та її структурою. Існують прогалини в нашому розумінні про те, як професійне навчання дорослих пов'язане з їхньою професійною ідентичністю. Якими ресурсами воно забезпечується і обмежується, які взаємозв'язки існують між професійним навчанням і організацією розвитку освіти дорослих загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Упродовж останніх років українські науковці спрямовують дослідницький пошук на науковий аналіз проблем освіти дорослих, на виявлення можливостей підвищення ефективності навчання різних категорій дорослих в умовах формальної і неформальної та інформальної освіти. Найбільше наукове зацікавлення викликали питання обґрунтування концептуальних засад розвитку освіти дорослих в Україні (С. Гончаренко, В. Кремень, В. Луговий, Л. Лук'янова, Н. Ничкало та ін.), вивчення зарубіжного досвіду організації навчання дорослих (Н. Авшенюк, О. Огієнко, Н. Пазюра, О. Пехота, Н. Постригач, М. Марусинець, К. Годлевська, К. Котун, Л. Дяченко та ін.), теоретичного аналізу сучасних педагогічних технологій (О. Аніщенко, С. Сисоєва та ін.), дослідження технологій навчання у педагогічній освіті (М. Вовк, О. Дубасенюк, Н. Гузій, М. Гриньова, О. Кучерявий, О. Семенов, Г. Сотська, Л. Хомич та ін.), розроблення і впровадження технологій у процесі організації освіти дорослих, у післядипломній педагогічній освіті (Т. Сорочан, В. Сидоренко та ін.) (Вовк & Хомаківська, 2019). Водночас вважаємо, що актуалізувалася необхідність візуалізації напрацювань фінських науковців щодо особливостей освіти дорослих у Фінляндії.

Мета статті полягає в обґрунтуванні наукових підходів в освіті дорослих Фінляндії і можливості використання їх у теорії і практиці вітчизняної системи освіти дорослих.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінські представники освіти вважають, що неперервне професійне навчання дорослих, і розвиток освіти дорослих, потребує переструктуризації одночасно на індивідуальному, організаційному рівнях, та в робочому колективі. Крім того, існує потреба побудувати взаємозв'язки між цими рівнями, використовуючи різні підходи. Серед підходів можемо виокремити такі: соціокультурний підхід; ресурсно-професійний підхід; неперервно-аналітичний підхід; законодавчо-базований підхід; компетентнісно-базований підхід; сертифіковано-орієнтований підхід; інноваційний підхід;

етнонаціональний підхід; ліберально-громадянський підхід. Розглянемо їх детальніше.

Соціокультурний підхід покликаний усвідомлювати діяльність дорослих певними символічними засобами, виявлених у конкретних культурних контекстах. Соціальний контекст і культурні інструменти формують побудову розуміння дорослих і їх дій, тобто, те як вони діють, формується в історичних, культурних та соціальних умовах. Участь в соціально-культурній побудові «ситуаційної» практики розглядається в якості ключового фактора у професійному навчанні дорослих та організаційному розвитку освіти дорослих. Ефективне професійне навчання різних категорій дорослого населення визначається за умов розвитку діалектичних взаємовідносин між професійним і організаційним розвитком. Такий індивідуальний і організаційний розвиток розглядаються як взаємно конститутивні чинники, що акцентуються на вивченні взаємовідносин між індивідом і соціальними аспектами навчання. Критики соціокультурного підходу стверджують, що такий підхід приймає занадто вузьке розуміння навчання, оскільки велика увага приділяється соціальним факторам (FNAE, 2020). Фінські дослідники охопили більш широкий спектр соціокультурного підходу, вбачаючи навчання дорослих не тільки в якості юридичної особи, що визначається соціальними і культурними чинниками, а й як явище, що передбачає створення професійної особистості. Ідентичність розглядається як конструкція через взаємовідносини, які зв'язані із соціальним контекстом, взаємодії індивіда з іншими людьми, та їх інтерпретації. У вирішенні професійної ідентичності, особистість дорослого сприймається як неперервний, соціально-культурний процес, що відбувається у взаємозв'язках між особистістю і робочим контекстом. Професійна ідентичність дорослого охоплює особистісні зобов'язання, напрями, цінності, етичні принципи та ідентифікацію. Іншими словами, вона охоплює те, що різні категорії дорослого населення визначають та, що є найбільш важливим в їх роботі.

Ресурсно-професійний підхід у освіті дорослих полягає в тому, що професійне навчання різних категорій дорослого населення тісно пов'язане з їхньою повсякденною практичною роботою. Більшість учасників неформального навчання, наприклад вчителі, зазначають, що свобода розвитку своєї професійної компетентності, відбувається шляхом планування та здійснення процесу навчання, застосовуючи різні «проекти з розвитку навчання», пов'язані, наприклад, з вдосконаленням професійних умінь та навичок. Саме вчителі, як учасники формального і неформального освітнього процесу навчання були дуже задоволені ресурсами, запропонованими Міністерством освіти і культури Фінляндії та університетами, що надавали можливість упроваджувати свої можливості в реалізації певних проектів (Karttunen, 2015). Крім того, усі учасники змогли активно взаємодіяти з місцевими, національними та міжнародними освітніми мережами. Вони підкреслили свободу участі у різних професійних мережах та спільних груп в якості важливого ресурсу для індивідуального професійного навчання і розвитку.

Неперервно-аналітичний підхід у фінській освіті дорослих покликаний підвищувати професійне зростання і підтримувати професійний інтерес дорослих, детальніше зупинимося на вчителях. Фінські науковці стверджують, що ресурси і можливості для неперервного професійного навчання вчителів справили великий вплив на їх прихильність до своєї роботи, оскільки всі вони зацікавлені в подальшому професійному розвитку. Цей процес, спрямований на всебічний розвиток особистості дорослого, систематичне поповнення знань, умінь і навичок упродовж життя для інтелектуального, культурного і духовного розвитку особистості вчителя, удосконалення професійної компетентності та духовних потреб людини (Nevala, 2011). Неперервність професійної освіти виражається в організаційній, змістовій єдності, наступності й взаємозв'язку усіх ланок професійної освіти із урахуванням актуальних, перспективних, суспільних та економічних потреб, особистісних прагнень і можливостей. Аналітична складова у розвитку неперервного та систематичного навчання вчителя означає, те як вони беруть активну участь у вирішенні питань в різних галузях, а не просто виконують рішення, прийняті іншими.

Законодавчо-базований підхід. Законодавче забезпечення освіти дорослих (Котун, 2017), доволі розвинене та визначається чинними законами й актами стосовно навчання та розвитку дорослого населення, а саме: Акт та Постанова про Базову освіту – Basic Education Act (628/1998) and Decree (852/1998), де вказано, що для навчання дорослих може бути розроблено окремий навчальний план та визначені гнучкі навчальні години; Акт та Постанова Про Вищі середні школи – Upper Secondary Schools Act (629/1998) and Decree (810/1998), де визначається окремий навчальний план та програма для дорослих; Акт та Постанова про професійне навчання – Vocational Education Act (630/1998) and Decree (811/1998) – управління всією початковою професійною освітою та навчанням, що надається на базі основного курікулуму забезпечуються відповідними інституціями; Акт та Постанова про професійну освіту дорослих – Vocational Adult Education Act (631/1998) and Decree (812/1998) – управління додатковим професійним навчанням на основі компетентнісно-базованого підходу та отримання додаткової і спеціальної професійної кваліфікації, тобто кваліфікації незалежної від навчального процесу, а також інші форми додаткового професійного навчання; Акт та Постанова про Політехнічну освіту – Polytechnics Act (255/1995) and Decree (256/1995), а також Акт та Постанова про Університетську освіту – Universities Act (645/1997) and Decree (115/1998), де зазначається, що ці інституції також забезпечують освіту та навчання дорослого населення; Акт та Постанова про Ліберальну освіту дорослих – Liberal Adult Education Act (632/1998) and Decree (805/1998) – зазначено, що неформальну та сертифіковано-орієнтовану освіту і навчання дорослих забезпечують також інституції ліберальної освіти дорослих; Акт та Постанова про навчання зайнятих дорослих (ринок праці) – Adult Employment Training Act (763/1990) and Decree (912/1990), де викладено особливості організації освіти

дорослих для зайнятого населення та безробітних, що впроваджують відповідні інституції з дотаціями від Міністерства праці Фінляндії; Акт та Постанова про Загальні мовно-орієнтовані тести – Act (668/1994) and Decree (669/1994) on the General Language Proficiency Tests; Акт та Постанова про Фінансування освітнього і культурного стану – Act on the Financing of Educational and Cultural Provision (635/1998); Акт про Додаткове професійне навчання – Act on Additional vocational training (1138/1996).

Компетентнісно-базований підхід. Основними цілями політики освіти дорослих у Фінляндії є компетентно спроможне населення, яке забезпечуватиме соціальну єдність, рівність та професійність. Освіта дорослих повинна підтримувати прагнення удосконалювати продуктивність життя, підвищувати рівень зайнятості, зреалізувати умови для безперервного навчання та посилення мультикультуралізму. Особливої уваги потребують ті категорії дорослих, що менше представлені в загальній імплементації освіти дорослих, зокрема безробітні (Котун, 2017). Для прикладу, в пропозиції щодо державного бюджету на 2009 рік було зазначено такі загальні цілі: збільшити участь дорослого населення в освіті (з 52 до 60 %), удосконалити можливості всіх категорій дорослого населення для участі у відкритій компетентнісно-базованій освіті, покращити можливості дорослого населення у навчанні протягом усього життя, розвивати якість освіти як на державному, так і місцевому рівні.

Сертифіковано-орієнтований підхід. Однією із цілей освіти дорослих у Фінляндії є сертифіковано-орієнтоване навчання упродовж усього життя для вдосконалення та оновлення професійних вмій і навичок. Це ґрунтується на переконанні, що професійна освіта та саморозвиток дорослих пропонує можливість навчання та отримання задоволення за індивідуальними інтересами та розвивати вміння соціально активних громадян своєї країни. До 1980-х років освіта дорослих була пов'язана, в основному, з ліберальними навчальними закладами для дорослих, однак згодом були запроваджені заходи конкретно націлені на розширення саме сертифікованої освіти та запровадження додаткового навчання. Така система почала розвиватися ще під час економічної кризи 1990-х років, коли спостерігалось різке зростання рівня безробіття, що призвело до збільшення навчання дорослих на ринку праці (FNAE, 2020).

Освіта дорослих Фінляндії включає загальні середні школи для дорослих, вищі заклади освіти (університети, політехніки, університети третього віку та ін.) та ліберальну освіту для дорослих. Наприклад, загальноосвітні середні школи для дорослих – це заклади, в основному призначені для доросло зайнятих людей, які бажають закінчити базову освіту або деякі навчальні програми загальної середньої освіти. У закладах вищої освіти існують центри для дорослих де відбувається перенавчання чи підвищення професійної кваліфікації. У цих закладах учасники можуть отримати офіційну сертифікацію щодо пройденого навчання. Ліберальна освіта дорослих пропонує неформальні (не сертифіковані) курси, які надають дорослим можливість розвиватися без конкретно професійних цілей, що стосуються кваліфікації чи професій. Навчальними закладами,

які пропонують ліберальну освіту для дорослих, є: народні вищі школи, центри навчання дорослих, навчальні центри, літні університети, спортивні інститути та ін.

Етнонаціональний підхід. Фінляндія є поліетнічною державою, з одного боку як суб'єкт політичних процесів, а з іншого – об'єкт державної політики. В якості останнього нація схильна до інтеграції з іншими націями, без чого неможлива територіальна цілісність держави, стабільність політичної влади, успішне розв'язання економічних, політичних, соціальних, культурних проблем. Фіни глибоко переконані у національних інтересах усіх верств населення та національних менших щодо забезпечення не лише сприятливих умов існування в країні, а й забезпечення неперервної освіти дорослих. Особливо це стосується національних меншин, що проживають на території Фінляндії, а саме: фінські шведи, саами, євреї, росіяни, татари, українці та ін. Наприклад, шведи є однією з найстаріших нацменшин Фінляндії. Забезпечення такого етнонаціонального підходу у освіті дорослих Фінляндії забезпечується як на державному, так і на муніципалітетному рівні, оскільки держава намагається врахувати потреби та особливості усіх учасників в освіті дорослих. Сьогоднішня динаміка економічного та політичного життя у Фінляндії, а також зростаюче усвідомлення цінності етнічної культури дають підстави вважати, що у майбутньому все населення країни перетвориться на поліетнічну цілісність.

Інноваційний підхід. У сучасному житті Фінляндії вплинули і стали його органічною часткою електронні засоби зв'язку, цифрові технології, комп'ютерна техніка. Інноваційні технології, що засновані на нововведеннях: організаційних (пов'язаних із оптимізацією умов освітньої діяльності), та методичних (спрямованих на оновлення змісту освіти та підвищення її якості) (Karttunen, 2015). Сучасні інформаційні технології є досить ефективним інструментом в системі освіти дорослих Фінляндії, що полегшує засвоєння знань, робить навчання інтерактивним, комунікативно спрямованим, цікавим, наочним, індивідуальним. Застосування фінами таких технологій відкриває доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищує ефективність самостійної роботи, надає нові можливості для творчості, удосконалення професійних вмій. Використання комп'ютерних програм у процесі навчання різних категорій дорослого населення надає змогу найбільш повно реалізувати принцип особистісно орієнтованого навчання. Індивідуалізація процесу навчання здійснюється завдяки великому потенціалу комп'ютерних засобів щодо адаптації до потреб кожної людини. Стає можливим враховувати не лише вікові особливості та рівень підготовленості, але й індивідуальні, психологічні характеристики кожної особистості.

Ліберально-громадянський підхід. Сьогодні лібералізм є однією з провідних ідеологій у світі. Концепції особистої свободи, почуття власної гідності, свободи слова, загальних прав людини, релігійної терпимості, недоторканності особистого життя, приватної власності, вільного ринку, рівності, правової держави, прозорості уряду, обмежень на державну

владу, верховної влади народу, самовизначення нації, освіченої і розумної державної політики набули найширшого розповсюдження. Саме до такої ліберально-демократичної політичної системи відноситься Фінляндія. Ліберальні цінності у цій країні відіграють ключову роль у формуванні нових цілей суспільства, навіть незважаючи на розрив між ідеалами і реальністю.

Для прикладу основна мета діяльності Фінського центру навчання для дорослих в Гельсінкі – допомогти населенню зрілого віку орієнтуватися в сучасному мінливому світі. Запропонована Центром програма є частиною загального процесу неперервного навчання, в основі якого лежать принципи вільної ліберальної освіти. Центр підтримує розвиток особистості, здатність людини соціалізуватися в суспільстві, сприяючи тим самим розвитку демократії, рівноправності і плюралізму. Фінський центр навчання для дорослих в Гельсінкі пропонує загальноосвітню і спеціалізовану програми, а також можливість для самостійного розвитку. Очікується, що у 2020 року Центр, залишаючись «народним університетом», стане визнаним лідером інноваційного навчання для дорослих (Котун, 2017).

Висновки і перспективи подальших досліджень. За твердженням відомої української дослідниці Л. Лук'янової, освіта впродовж життя дедалі більше визначає ефективність інноваційного розвитку, який можна представити на трьох рівнях: індивідуальному, рівні організації та рівні суспільства. Індивідуальний рівень уособлює зростання рівня задоволеності працею, поліпшення стану здоров'я та відчуття благополуччя, збільшення шансів працевлаштування й зростання заробітку тощо (Лук'янова, 2019). На рівні організації спостерігається зростання продуктивності праці, підвищується відповідальність працівників, рівень їх адаптованості до інновацій, поліпшується соціально-психологічний клімат у колективі. На рівні суспільства відбувається зростання економіки, підвищується економічна активність населення, продовжуються вікові межі трудової діяльності тощо. Саме тому вивчення, адаптування та імплементація закордонного досвіду напрацювань у галузі освіти дорослих, зокрема фінського, у розвиток вітчизняної освіти дорослих зумовить ефективне функціонування системи освіти впродовж життя в Україні як на законодавчому, так і на особистісному рівнях.

Список використаних джерел

- Аніщенко, О.В. (2019). Концепція розвитку неформальної освіти дорослих в Україні. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. Київ. 1 (15). С. 39-48. URL: [https://doi.org/10.35387/od.1\(15\).2019.20-39](https://doi.org/10.35387/od.1(15).2019.20-39)
- Вовк, М.П. & Ходаківська С.В. (2019). Технології навчання дорослих в умовах формальної і неформальної освіти. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. Київ. Вип. 2 (16). 39-48. URL: [https://doi.org/10.35387/od.2\(16\).2019.39-48](https://doi.org/10.35387/od.2(16).2019.39-48)
- Годлевська, К.В. (2019). Професійна підготовка андрагогів в Угорщині. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. Київ. 2 (16). 138-145. URL:

- [https://doi.org/10.35387/od.2\(16\).2019.138-145](https://doi.org/10.35387/od.2(16).2019.138-145)
- Котун, К. (2017). Законодавче забезпечення освіти дорослих у Фінляндії та Україні. *Освіта для майбутнього*. Республіка Польща, 393-403. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/708256/>
- Лук'янова, Л.Б. (2019). Освіта впродовж життя в умовах інформаційно-технологічного суспільства. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. Київ. 1 (15). 10-20. URL: [https://doi.org/10.35387/od.1\(15\).2019.10-20](https://doi.org/10.35387/od.1(15).2019.10-20)
- Finnish National Agency for Education. (2020). Liberal Adult Education. URL: <https://www.oph.fi/en/education-system/liberal-adult-education>
- Karttunen, A. (2015). *How informal and non-formal learning is recognised in Europe*. Finland – country report. Bertelsmann Stiftung.
- Nevala, A-M. (2011). *European Inventory on Validation of Non-formal and Informal Learning*. Country Report. Finland.
- Szekely, Radu. (2006). *Adult Education in Finland*. Convergence. URL: https://www.researchgate.net/publication/234773013_Adult_Education_in_Finland

References (translated and transliterated)

- Anishchenko, O.V. (2019). Kontseptsia rozvytku neformalnoi osvity doroslyh v Ukraini [Concept of development of non-formal adult education in Ukraine]. *Osvita doroslyh: teoria, dosvid, perspektyvy – Adult Education: theory, experience, prospects*. Kyiv. 1 (15). Pp. 39-48. URL: [https://doi.org/10.35387/od.1\(15\).2019.20-39](https://doi.org/10.35387/od.1(15).2019.20-39) [in Ukraine].
- Vovk M.P. & Khodakivska, S.V. (2019). Tehnologii navchannia doroslyh v umovah formalnoi i neformalnoi osvity [Adult learning technologies in the conditions of formal and non-formal education]. *Osvita doroslyh: teoria, dosvid, perspektyvy – Adult Education: theory, experience, prospects*. Kyiv. 2 (16). P. 39-48. URL: [https://doi.org/10.35387/od.2\(16\).2019.39-48](https://doi.org/10.35387/od.2(16).2019.39-48) [in Ukraine].
- Hodlevska, K.V. (2019). Profesiiina pidhotovka andragogiv v Ugorshchyni [Andragogues professional training in Hungary]. *Osvita doroslyh: teoria, dosvid, perspektyvy – Adult Education: theory, experience, prospects*. Kyiv. 2 (16). Pp. 138-145. URL: [https://doi.org/10.35387/od.2\(16\).2019.138-145](https://doi.org/10.35387/od.2(16).2019.138-145) [in Ukraine].
- Kotun, K. (2017). Zakonodavche zabezpechennia osvity doroslyh u Finliandii ta Ukraini [Legislative support for adult education in Finland and Ukraine]. *Osvita dlia maibutnoho – Education for Future*, Poland, 393-403. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/708256/> [in Ukraine].
- Lukianova, L.B. (2019). Osvita vprodovz zytтя v umovah informatsiyno-tehnologichnoho suspilstva [Lifelong learning in the conditions of the information and technological society]. *Osvita doroslyh: teoria, dosvid, perspektyvy – Adult Education: theory, experience, prospects*. Kyiv. 1 (15). P. 10 – 20. URL: [https://doi.org/10.35387/od.1\(15\).2019.10-20](https://doi.org/10.35387/od.1(15).2019.10-20) [in Ukraine].
- Finnish National Agency for Education. (2020). Liberal Adult Education. URL: <https://www.oph.fi/en/education-system/liberal-adult-education> [in English]
- Karttunen, A. (2015). *How informal and non-formal learning is recognised in Europe*. Finland – country report. Bertelsmann Stiftung. [in Ukraine].
- Nevala, A-M. (2011). *European Inventory on Validation of Non-formal and Informal Learning*. Country Report. Finland [in English].

Szekely, Radu. (2006). *Adult Education in Finland*. Convergence. URL: https://www.researchgate.net/publication/234773013_Adult_Education_in_Finland [in English].

УДК 374.7

DOI: [https://doi.org/10.35387/od.1\(17\).2020.140-152](https://doi.org/10.35387/od.1(17).2020.140-152)

Самко Алла Миколаївна – старший науковий співробітник відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-0785-0510>

E-mail: alla-samko@ukr.net

НАУКОМЕТРИЧНИЙ АНАЛІЗ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ АКАДЕМІКА С. ГОНЧАРЕНКА

Анотація. Автором оглядової статті здійснено наукометричний аналіз наукового доробку С. Гончаренка. Здійснено класифікацію джерел за змістом, визначаючи суто наукові дослідження (монографії, наукові статті, дисертації), популяризаторські праці (публіцистика, науково-популярні видання), навчальні (посібники, підручники), довідкова література (енциклопедії, бібліографічні покажчики, словники тощо), хрестоматійні видання (збірки документів, видання творів та ін.). Визначено проблематику наукових розвідок Семена Устимовича, виокремлено їх пріоритетні напрями: дидактика фізики, проблеми розвитку вітчизняної освіти, загальна дидактика, методологія педагогіки. Зазначено, що систематизація науково-педагогічної спадщини вченого за різними критеріями дозволила отримати уявлення про різноплановість доробку вченого та коло проблем, які були предметом його дослідження.

Обґрунтовано, що оприлюднення інформаційних ресурсів вченого в електронній бібліотеці сприяє поширенню та забезпечує відкритий доступ до результатів його наукових досліджень. Зазначено, що внесення інформаційних ресурсів до електронної бібліотеки (оприлюднення), завантаження ресурсів (розповсюдження), цитування наукової продукції (використання) є впровадженням наукових результатів науковця. Представлено бібліометричний профіль С. Гончаренка за допомогою найважливіших критеріїв оцінювання наукового рівня (h-індекс, i10-індекс). Отримано адекватну оцінку наукової продуктивності С. Гончаренка, визначено загальну кількість публікацій та загальне число цитувань вченого. Зроблено висновок, що праці академіка С. Гончаренка є досить цитованими і нині: як у текстах дисертаційних робіт, авторефератів, так і в найновіших працях нинішніх вчених з проблем історії педагогіки, дидактики, теорії